

Derű és harmónia

Takáts Gyulát, a költőt nem kell bemutatni a fonyódi közönségnek, hiszen élete jelentős szakaszai kötődnek ide. Itt töltötte gyermek és ifjúkora nyarait, állandó résztvevője, sőt elnöke volt a Fonyódi Helikonnak, és élete utolsó nyarai is Fonyódon teltek.

A rajzolás iránt az első vonzalom édesanyja emlékezete szerint az volt, amikor ceruzát kért. Ennek a ceruzának esett aztán áldozatul a fal, a padló, ajtó, ablak és nagypapa könyvei is.

Aztán később egy Rippl-Rónai pasztell volt rá óriási hatással rá, erre így emlékezett: „olyan ütést és élményt sokáig nem éreztem az irodalomtól, mint a Rippl-Rónai kép látásakor”.

És ezzel az érintéssel az a vágy ébredt benne, hogy ennek az érzésnek hangot kell kapnia.

A ceruzának, a zenének, a színeknek és a verseknek az iskola fölé növése kezdődött meg ezzel. Épült benne egy tágasnak mondható és boldognak érzett világ, amelybe éles nyilallással azután belehasított a betegség, ami másfél évre fordította meg gyermekéveit.

Ágya mellé csendéleteket építettek, a barátai modelljei lettek, amikor jobban volt, igen sokat rajzolt. Ugyanazokra a sárgás, dorozmás suszterdeklikre, amelyeket Rippl-Rónai is nagyon szeretett használni pasztelljeihez.

Gyakran átjárt a Róma-helyi kertbe, melynek ura Rippl-Rónai volt, akinek megmutatta akvarelljeit, ahol minden ellenkező színű volt, mint a valóságban. Rippl megkérdezte, hogy te így látod ezeket? Miután igennel válaszolt, azt mondta neki, akkor így is fessd. És ő festett, rajzolt, készült a felvételire.

Aztán egy sorsfordító pillanat következett, amikor az érettségi tételt egy elharmkodott mozdulattal visszaadta. A pótvizsgát szeptemberben tette le, így aztán időben kiesett a Képzőművészeti Főiskola felvételijéről. Erre így emlékezett: „Egy rossz mozdulat, és én ecset nélkül a pécsi egyetem bölcsészeti karán találtam magamat. Egy elhirtelenkedett mozdulat volt ezúttal az irodalom felé fordítóm.”

A rajzpapír és a rajzeszközök később sem hiányoztak keze ügyéből. Ahogy Takáts Gyula lírájának van sajátos, vizuális stílusa, azonképpen ezeken a kedves és meghitt lapokon is felismerhetjük a költő egyéni hangját és dallamvezetését. A napfény, a víz, a hullámzó őszi dombok, a vetkőző fák, a karéjos öblű part, a szőlő és pincék a visszatérő motívumai ezeknek a képeknek. De ami igazán egységessé teszi őket, nem a motívumok, a használt eszközök, a toll, a kréta rokonsága, a sárga és a kék színem uralkodó jelenléte, hanem a képekből sugárzó csend és tisztaság, derű és harmónia.

Az életszeretet, a ragyogó táj, a színek, a napfény mind megvan Takáts Gyula művészetében. Köztük már az a barátság is megvan, amelyik ezeknek megörökítőihez fűzte. Közülük két alkotót kell megemlítenünk, az egyik Egry József, a másik Martyn Ferenc. Az Egryvel való barátságának egyik emléke a Vízütőkör c. kötetük, amely 14 Egry rajzot és 18 Takáts Gyula verset tartalmaz.

Takáts Gyula vizuális érzékenységgel, képi látással megáldott költő. Nem egy író kirándulásai ezek a rajzok egy rokon művészet területére, hanem a harmonikus költői látásmód más művészeti síkon jelentkező vetületei.

Ugyanaz a táj a rajzokon, mint a verseiben, ugyanaz a derús életszemlélet vonja fénybe a képeket, mint amely átsüt a Mézőntő, a Virágok virága lapjain.

Takáts Gyula verseiben együtt van jelen a klasszikus hagyomány a modern nyelvhasználattal, míg rajzai akadémikus elveket követnek. Tisztes konzervativizmus ez, amely nem a láttatás újszerűségére, hanem a harmónia lekottázására törekszik, a külső és a belső képek megfeleltetésére. Ezek a rajzok nem az ismeretlennel viaskodó kalandok – etűdök inkább, vizuális tanulmányok a költeményekből is jól ismert élményanyagból. Ez a Pannon táj, a Balaton és persze a drága Becehegy, egészen a vízig, a berek rejtelmes világáig futó, hosszú Bacchus- lugasokkal.

A természet és az ember egymáshoz ezer szállal kapcsolódó viszonyáról szól ez a művészet. A versek is, a rajzok is. Takáts Gyula a mindenséggel méri magát. Rajzainak nincsenek ilyen ambíciói, nem konkurálnak a Teremtővel, hanem a világot látó ember/költő számára legmeghatározóbb tereket, kiterjedéseket, azok felseljő logikáját tapogatják le. Amikor ő rajzol: egyszerűsít, elemmez, értelmez, a témát a vonal tömör, bölcs kellemével viszi papírra.

Nem virtuóz, de annál őszintébb képek ezek, a formai bravúrok helyett naivitás nélküli áhítattal avatnak be egy világrész harmóniájába.

De Takáts Gyula grafikai nemcsak a Becehegy hívogató nyugalmát, a balatoni táj isteni rendezettségét, a művész alkotóházának/présházának biztonságát adó, belső szerkezetét tárják fel, hanem reflektálnak a művész versépítő technikájára is. Megmutatják a tovább már nem bontható, de még elgondolható, lerajzolható lényegét.

(Elhangzott 2009. július 25-én, a Fonyódi Múzeumban, Takáts Gyula grafikai kiállításának megnyitóján.)

PARILL ORSOLYA

Vázlatok

Már kisdíákként kitűnt rajztehetsége, amelyre Rippl-Rónai is felfigyelt. Így a fiatalon elhunyt „kész festő”, Balázs János mellett alig tizenévesen látogathatta a mester rajzórát. A pécsi bölcsészkaron diplomázott történelem-filozófia-földrajz szakos tanárként, de a rajzkretát soha nem cserélte föl végleg az írótolllal. Művészi látásmódját az Egry Józseffel és Halvax Gyulával kötött barátsága árnyalta tovább a 30-as évek végétől. Mindkettőjükkel a család fonyódi villájának megépítése után kötött életre szóló barátságot. Erről a barátságról tanúskodik az is, hogy egy-egy fiatalkori kötetét mindketten illusztrálták.

Érzékeny képi látásmódja költészetének, prózájának, sőt esszéinek is sajátos, páratlanul érzékletes színt ad. A hatvanas évek elején lép önálló kiállításával a közönség elé lép. Első kiállítását Pécsen Martyn Ferenc nyitotta meg. Képeihez éppúgy, mint költészetéhez, a balatoni - becei - táj és világ szolgált kifogyhatatlan élményanyagot.

A jelenségek világában derús, mediterrán eleganciával eligazodó művészi attitűd első feleségének halála után elkomorodik. Immár az érzékeken és a